

Itkosten aikamatka:

Lehtitarinat vuosilta 1857-1918

Johdanto

Tervetuloa aikamatkalle 1800-luvun ja 1900-luvun alun Itkosten ja heidän aikalaistensa maailmaan! Tässä koosteessa tutustumme Aava Lehikoisen (15v.) ja hänen isoisänsä Vesa Itkosen (66v.) kesällä 2025 kokoamiin lehtitarinoin vuosi- ja vuosikymmeniä 1857-1918.

Aineisto on haettu Kansalliskirjaston ylläpitämästä digi.kansalliskirjasto.fi palvelusta (<https://digi.kansalliskirjasto.fi/etusivu>). Rajasimme haut koskemaan sanomalehdissä julkaistuja Itkos-aiheisia asioita. Kuka tahansa voi tehdä haluamia hakuja tavattoman suuresta aineistosta.

Esittelemme kuusi ensimmäistä juttua selkeällä ja johdonmukaisella kielellä, jotta lukija saa sekä tietoa että pienen hymyn huulilleen. Aikamme ei tällä kertaa riittänyt taustoittamaan kaikkia juttuja.

Jokainen tarina ja lehtileike on pieni ikkuna menneisyyteen, joka näyttää arjen haasteet, yllättävät käänteet ja yhteisöllisyyden voimavarat. Lehtijuttuja Itkosista löytyi monia ja olemme keränneet tähän niistä meidän mielestämme kaikista kiinnostavimmat.

Jatkamme projektia tulevaisuudessa.

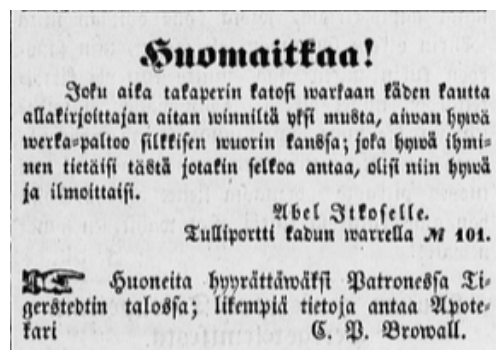
1857-1899

Ilmoitus warkaudesta Åbel Itkoselta

Aloitetaan Åbel Itkosen kuuluisasta ilmoituksesta: hänen aitamastaan oli kadonnut musta "paltto" silkki- ja villavuorilla – siis varsin hieno takki 1857 aikaan! Kuvittele tilanne: villapalttoja ei ostoskeskuksista lainkaan, joten katoaminen oli todellinen tragedia. Ilmoitus kuulostaa nykyaikaan käännettynä kuin "Mikä hyväsydäminen tietää, minne palttooni eksyi?".

Kuopion Sanomat 29.8.1857

Huomaitkaa! Joku aika takaperin katosi warkaan käden kautta allakirjoittajan aitan winniltä yksi musta, aiwan hywä werka-paltto silkisen wuorin kanssa; joka hywä ihminen tietäisi tästä jotakin selkoa antaa, olisi niin hywä ja ilmoittaisi. Åbel Itkoselle. Tulliportti kadun warrella N 101. Huoneita hyrrättäväksi Patronessa Tigerstedtin talossa; likempia tietoja antaa Apotekari C. P. Browall.

Eilen laskettiin järveen Honkalahden warwilla kauppiasten Ranin, Harin ja Mithénin lesken teettämä alus, joka nimeksensä sai Aina. Laiwa on tunnetun rekennusniekka Myöhäsen tekemä ja näytti se siwältä jela muuten lujasti tehdyltä. Kuin nyt on vielä samalla warwilla toinenkin alus tekeillä ja viime wiikolla niinikään laskettiin järveen laiwuri A. Itkosen Leppäwirroilla teettämä alus, niin on kaupunkimme alusluku taaskin lisääntynyt kolmella aluksella.

muuten lujasti tehdyltä. Kuin nyt on vielä samalla warwilla toinenkin alus tekeillä ja viime wiikolla niinikään laskettiin järveen laiwuri A. Itkosen Leppäwirroilla teettämä alus, niin on kaupunkimme alusluku taaskin lisääntynyt kolmella aluksella.

Laivuri A. Itkosen alus laskettu vesille

1800-luvun lopulla höyrykoneet yleistyivät, ja pienet höyryveneet herättivät innostusta. Alusten laskeminen vesille keräsi katsojia: he seurasivat, kuinka höyrymoottori liikutti venettä ja miten kapteeni ohjasi matkaa. Uutta tekniikkaa jännitettiin ja arvioitiin, kuten nykyään arvioitaisiin laitetta tai sovellusta. Laivuri A. Itkosen alus laskettiin vesille Honkalahdessa 1864.

Suometar 26.05.1864

Eilen laskettiin järveen Honkalahden warwilla kauppiasten Ranin, Harin ja Mithénin lesken teettämä alus, joka nimeksensä sai Aina. Laiwa on tunnetun rekennusniekka Myöhäsen tekemä ja näytti se siwältä sekä

Risto Itkonen keksinyt hewos-kuokan

Risto Itkonen ilmoittaa keksineensä "hevoskuokan", joka yhden hevosen ja miehen voimin tekee työtä yhtä paljon kuin 40 miestä käsikuokilla. Vaikuttava lupaus, mutta konkreettista prototyyppiä tai selityksiä ei ollut. Rahoitus- ja laina-aikheet kariutuivat, kun kokeet osoittivat väitteen liian hyväksi todeksi.

Mikkelin Wiikko-Sanomia 13.10.1864

Wuoden kuluessa on talonmies ja karttamaakari Risto Itkonen, Leppävirran pitäjästä, Seuralle ilmottanut keksineensä hewos-kuokan, joka pitäsi yhdellä hewosella ja miehellä tehdä työtä sen verran kun 40 miestä käsi-kuokilla. Ja pyysi Itkonen siinä siwussa, welkakirjaa ja takuuta vastaan, Seuralta lainaksi 400 m., tätä konetta tehdäkseen. Waan koska anomuksen kanssa laitettu kuokan kuwaus ja selitys ei ollu

Wuoden kuluessa on talonmies ja karttamaakari Risto Itkonen, Leppävirran pitäjästä, Seuralle ilmottanut keksineensä hewos-kuokan, joka pitäsi yhdellä hewosella ja miehellä tehdä työtä sen verran kun 40 miestä käsi-kuokilla. Ja pyysi Itkonen siinä siwussa, welkakirjaa ja takuuta vastaan, Seuralta lainaksi 400 m., tätä konetta tehdäkseen. Waan koska anomuksen kanssa laitettu kuokan kuwaus ja selitys ei ollu

Karjantuotteista oli näyttelössä woita 21, juustoja 4 ja lampaanwilloja 8 eri näyttiä. Woista sai ensimmäisen palkinnon 30 mrkaa talontytär, Lewäsellä oppilaisena ollut, Wilhelmina Lyytinen Sonkarinsaaren kylästä Wesannon rukoushuoneen aluudelta Rautalammin pitäjää ja toisen palkinnon, 20 mrkaa samate Lewäsellä ollut talontytär Anna Korhonen samasta kylästä, sekä kolmannen palkinnon niinkään 20 mrkaa talollinen Wilhelm Huuskonen Wesamäen kylästä, Rautalammin pitäjää. — Juustosta sai ensimmäisen palkinnon 20 mrkaa edellä mainittu Wilhelmina Lyytinen ja toisen palkinnon 12 mrk. famein edellä mainittu Anna Korhonen. — Willoista ei woinut saada 1:stä määrättyä palkintoa kukaan, waan toisen palkinnon 12 mrkaa sai sekä tohtori Nylander Kuopiosta (Rauhalahdelta) että talonisäntä Olli Itkonen Kotalahden kylästä Leppävirran pitäjässä ja kolmannetti palkinnoksi 8 mrkaa talollinen Erik Närhi Juurikkamäen kylästä Rautalammin pitäjässä.

Willoista palkinto Olli Itkoselle

Suomen Julkisia Sanomia 27.10.1864

Karjantuotteista oli näyttelössä woita 21, juustoja 4 ja lampaanwilloja 8 eri näyttiä. Woista sai ensimmäisen palkinnon 30 mrkaa talontytär, Lewäsellä oppilaisena ollut, Wilhelmina Lyytinen Sonkarinsaaren kylästä Wesannon rukoushuoneen aluudelta Rautalammin pitäjää ja toisen palkinnon, 20 mrkaa samate Lewäsellä ollut talontytär Anna Korhonen samasta kylästä, sekä kolmannen palkinnon niinkään 20 mrkaa talollinen Wilhelm Huuskonen Wesamäen kylästä, Rautalammin pitäjää. — Juustosta sai ensimmäisen palkinnon 20 mrkaa edellä mainittu Wilhelmina Lyytinen ja toisen palkinnon 12 mrk. samoin edellä mainittu Anna Korhonen. — Willoista ei woinut saada 1:stä määrättyä palkintoa kukaan, waan toisen palkinnon 12 mrkaa sai sekä tohtori Nylander Kuopiosta (Rauhalahdelta) että talonisäntä Olli Itkonen Kotalahden kylästä Leppävirran pitäjässä ja kolmanneksi palkinnoksi 8 mrkaa talollinen Erik Närhi Juurikkamäen kylästä Rautalammin pitäjässä.

Uusi höyrywene "Kaino"/ Åbel Itkonen

Juuri kun arki maalla tuntuu turvaliselta, mukaan astuu höyryweneiden aikakausi. Pieni höyrywene "Kaino" valmistui Warkauden ruukilla Åbel Itkonen ja monien muiden omistamana. "Kaino" oli sievä ja keuhuttu alus, joka suunniteltiin kulkemaan Kuopion alueen wesiä.

Tapio 23.09.1865

Uusi pieni höyrywene „Kaino" nimeltä, tehty Warkauden ruukilla ja jonka omistajina kuuluu olewan laiwattaja Åbel Itkonen ja moniaita muita, on nyt tällä wiikolla jo ollut täällä nähtäwänä ja koeteltawana. Se on kaunis ja sievä tekoinen alus ja kunnioittaa sitä tehdasta, jossa se on tehty. Kehutaan sitä myös joutuisaksi kulkiaksi. Se tulee kulkemaan näitä Kuopion ympärystän wesiä.

Uusi pieni höyrywene „Kaino" nimeltä, tehty Warkauden ruukilla ja jonka omistajina kuuluu olewan laiwattaja Åbel Itkonen ja moniaita muita, on nyt tällä wiikolla jo ollut täällä nähtäwänä ja koeteltawana. Se on kaunis ja sievä tekoinen alus ja kunnioittaa sitä tehdasta, jossa se on tehty. Kehutaan sitä myös joutuisaksi kulkiaksi. Se tulee kulkemaan näitä Kuopion ympärystän wesiä.

Vankikarkureita/ Matti Itkonen

Matti Itkonen karkaus vankikulettajalta Suonenjoella, vankikuljetusten epäjärjestys ja keskustelu umpi- tai lukkoautoista – kuin rikosdraaman alkukohtaus. Lehti pohtii, pitäisikö rangaistuksia koventaa tai antaa ruunun hoitaa kuljetukset. Vankikarkurit ja alkeelliset järjestelyt synnyttivät keskustelua rankaisujärjestelmän turvallisuudesta.

Tapio, 24.08.1872

Melkein jokaisessa lehtemme numerossa kesänäikana olemme olleet tilaisuudessa kertoa wankien karkaamisista wankihuoneista ja semmitenkin wankikulettajien käsistä. Ei tälläkään kertaa puutu meiltä uutisia senkaltaisista tapauksista. Niin kuuluu e. m. ennen jo lehdessämme mainittu waimo-ihminen Brita Kaisa Koistinen, joka vuosien kuluessa oli näyttäytynyt mies waatteissa ja jota nykyään tuomittiin 3 wuotiseen wankeuteen Lappeenrannan kehruu=huoneeseen, päässeen karkuun Joutsenon pitäjässä sikäläisen wankikulettajan huolimattomuudesta. Samaten mainitaan toisen wangin, Juhana Marianpoika Hytösen, joka kolmannen kerran warkaudesta y. m. oli tuomittu 5-wuotiseen wankeuteen Kakolaan Turun tienoilla, karanneen likellä Tampereen kaupunkia myös kulettajansa käsistä. Kolmaskin henkilö, Matti Itkonen, kotoisin Leppäwirroilta, karkasi äsköittäin, häntä tuotaessa Suonenjoelta, johon oli kutsuttu wastaamaan kihlakunnan oikeuden eteen. Vielä mainittakoon kaksi henkeä,